

# Odense Friskole

## Fagplan for Historie

### Formål

Formålet med undervisningen er at udvikle elevernes kronologiske overblik, styrke deres viden om og forståelse af historiske sammenhænge og øve dem i at bruge denne forståelse i deres hverdags- og samfundsliv. Undervisningen skal gøre eleverne fortrolige med dansk kultur og historie, jf. folkeskolens formålsbestemmelse.

Stk 2. Ved at arbejde med udvikling og sammenhænge i det historiske forløb skal eleverne udbygge deres indsigt i menneskers liv og livsvilkår gennem tiderne. Herved skal de videreudvikle deres viden om, forståelse af og holdninger til egen kultur, andre kulturer samt menneskers samspil med naturen. Undervisningen skal give eleverne mulighed for overblik over og fordybelse i historiske kundskabsområder og styrke deres indsigt i kontinuitet og forandring.

Stk. 3. Undervisningen skal styrke elevernes historiske bevidsthed og identitet og give dem indsigt i, hvordan de selv, deres livsvilkår og samfund er historieskabte, og give dem forudsætninger for at forstå deres fremtid og reflektere over deres handlemuligheder. Undervisningen skal stimulere elevernes evne til indlevelse, analyse og vurdering og fremme deres lyst til at formulere historiske fortællinger på baggrund af tilegnet viden

### Centrale kundskabs- og færdighedsområder

Arbejdet med historiefagets centrale kundskabs - og færdighedsområder skal udvide elevernes horisont i tid og rum samt stimulere deres evne til indlevelse i historien. Faget skal samtidig styrke elevernes fantasi, følelse og forstand i forbindelse med oplevelsen og arbejdet med historien. Faget tolker menneskers tanker og handlinger i et historisk perspektiv, og det beskriver og forklarer samfundsforhold og disses forandringer.

Historieundervisningens indhold tager sit udgangspunkt i en kronologisk gennemgang af først og fremmest Danmarks historie, men med inddragelse af Europas og Verdens historie. I undervisningen indgår fortælling og kulturhistoriske bidrag i form af sange, malerier, historiske romaner m.v. Herudover er undervisningen bygget op omkring temaer og problemstillinger, hvor indholdet er knyttet til elevernes virkelighedsopfattelse og livsforståelse i nutiden. I forbindelse med temaundervisning skal denne altid sættes ind i en bredere historisk sammenhæng. Ligeledes skal der ved den-

ne arbejdsform sikres en geografisk og kronologisk spredning.

Med varieret vægtning tages samspillet mellem individ, samfund og natur op til behandling. Eleverne skal herved erhverve indsigt i, hvorledes mennesker lever og virker under forskelligartede kultur- og naturforhold. Følgende aspekter og deres indbyrdes sammenhænge inddrages i dette arbejde:

- Sociale forhold, herunder familieforhold, gruppedannelser og andre tilhørsforhold.
- Kvinders og mænds forskellige vilkår.
- Politiske forhold, bevægelser og organisationer, konflikter og internationalt samarbejde.
- Folkeslag, religioner og nationer.
- Magt, ret, interesser og menneskerettigheder.
- Økonomiske forhold, produktion, forbrug og forholdet til naturgrundlaget.
- Personligheder som tillægges historisk betydning (sagnfigurer, foregangskvinder og - mænd).
- Kultur, identitet og livstolkning, herunder eksistentielle og moralske spørgsmål.
- Kulturmøder og kulturudveksling.

Undervisningen skal udvikle elevernes færdighed i at kunne:

Søge og opnå indsigt og forståelse for væsentlige historiske problemområder.

- Søge og kritisk udnytte forskellige informationskilder.
- Anvende historie- og samfundsfaglige begreber i behandlingen af emner og temaer.
- Formulere vedkommende historiske spørgsmål og forfølge dem.
- Eksperimentere med og konstruere historiske redskaber og situationer.
- Lytte til, videregive og skabe historiske fortællinger på baggrund af indsigt og indlevelse i historiske begivenheder og forløb.
- Diskutere og reflektere over egne og andres holdninger og værdivalg.

## Læseplan

Baggrunden for læseplanen er en opfattelse af, at der i indlevelsen og forståelsen af historien er en markant forskel på, om man går i 3. eller 9. klasse. For de mindre elever må fortællingen være det bærende element i undervisningen, mens vi i de ældre klasser må forvente en større grad af elevforberedelse, ligesom både sansen for detaljen som abstraktionsniveauet må forventes at ligge på et højere plan. Det betyder ikke, at vi i de mindre klasser udelukkende skal fortælle, eller at vi omvendt i de ældre klasser aldrig skal fortælle, men vi er nødt til at sondre mellem undervisning for børn og for unge. Ydermere er det et af vore mål, at de ældre elever får styrket deres lyst og evne til at læse faglitteratur.

På baggrund af disse betragtninger deles historieundervisningen op i tre forløb:

3. - 5. klasse - fra de ældste tider til nutiden.

6. - 8. klasse - fra de ældste tider til nutiden med inddragelse af historiske temaer.

9. klasse - temaundervisning.

### 3. - 5. klasse

Historieundervisningen for disse klassetrin er en gennemgang af fortrinsvis Danmarkshistorien fra istid til nutid. Undervisningens form må tage udgangspunkt i elevernes alder og nutidsforståelse. Fortællingen må være det centrale i undervisningen, men også billeder, skønlitteratur og sange kan inddrages. Det er vigtigt, at børnene får en oplevelse af - og en lyst til - historien.

I forbindelse med gennemgangen bør man på disse alderstrin inddrage historiske grundbegreber som magtfordeling, udvikling, interessemodsætninger og konflikter.

### **3. klasse- Danmarks oldtid (10.000 f. kr. - 800 e. kr.) og udblik til verden**

- Stenalder, bronzealder, jernalder i Danmark

#### **Fortællinger i 3.klasse:**

- Tuth Ankh Amon – pyramiderne, balsameringer, gravrøvere, fundet af graven 1300 f. kr
- Slaget ved Thermopylæ, Leonidas – de 300 spartanere mod 100.000 persere 480 f.Kr
- Alexander den Store 336-323 f.Kr
- Colosseum og Gladiatorene – Spartacus 71 f.Kr
- Krigen mellem Rom og Kartago – Hannibals Krigsefanter. 219-201 f.Kr.
- Cæsar – Vizingorix nederlag til Cæsar, Cæsar og Rubicon, Magtkampen med Pompejus 58-49 f.Kr
- Cæsar - Kleopatra og Cæsar, Mordet på Cæsar, Kleopatras selvmord. 48-44 f.Kr
- Belejringen af Masada 71-72
- Vesuvus udbrud og Pompejis ødelæggelse 79
- Muhammed flygter til Medina, Mekka besejres, Muhammed dør 622-630

### **4. klasse - Vikingetid og middelalder (800 - 1500)**

- Vikingerne hjemme og ude.
- Skibe, huse, trælle, kunst og religion.
- Togterne - hvorhen/hvorfor?
- Erik den Røde.
- Leif den Lykkelige.
- Gorm og Thyra.
- Ansgar og kristendommen.
- Harald Blåtand og Jellingstenene.
- Svend Tveskæg, Knud d. Store og England.
- Vikingetidens ophør - kirken som magtfaktor.
- Middelalder, kongemagt og herremænd. Bønder og byer.
- Borgerkrig og kongemord.
- Valdemarerne.
- Mordet i Finderup lade.
- Pantsætningen af landet.
- Den sorte død.
- Valdemar Atterdag og Margrethe d. 1., Kalmarunionen.
- Christian d. 2. og Det stockholmske Blodbad

Udblik til verden.

#### **Forslag til fortællinger i 4. klasse**

- Angrebet på Lindisfarne Kloster 796
- Harald Blåtand - Poppo, Jellingstenen, Svend Tveskæg, Palnatoke, Haralds død 965
- Knud den Store og Danelagen 1014-1035
- Erik den Røde og Leif den Lykkelige – opdagelsen af Island/Grønland/Amerika 982-1000
- William Erobreren – Slaget ved Hastings, vikingetiden ender. 1066
- Knud den Hellige – mordet og helgenkåringen 1086
- Korstogene – 1.Korstog 1096
- Borgerkrig i Danmark – Svend, Knud og Valdemar 1131-1157
- Valdemarstiden – Absalon og Arkona, Jyske Lov 1168

- Mordet på Erik Klipping 1286
- Kampen mod Hansaen – bortførelsen af Valdemar 1367-1370
- Den sorte død 1350
- Christian den 2 – Dyveke, Sigbrith, Stockholmske Blodbad 1521

## **5. klasse - Nyere tid (1500 - 1900)**

- Nyt verdensbillede.
- Opdagelser.
- Trykkekunsten.
- Martin Luther.
- Grevens fejde og reformationen.
- Fæstebønder og herremænd.
- Christian d. 4. og trediveårskrigen.
- Svenskekrigene, Frederik d. 3., Corfitz Ulfeldt, Leonora Christine, Gøngerne.
- Adelen mister sin magt.
- Enevælde. Griffenfeld.
- Store Nordiske Krig.
- Tordenskjold.
- Landbrugsreformerne. Reventlowerne.
- Grundlov og folkestyre.
- Sønderjylland.
- Byer, jernbaner og industri.

Udblik til verden.

### **Forslag til fortællinger i 5. klasse**

- Gutenberg og trykkekunsten 1400-1468
- Christoffer Columbus – Opdagelsen af Amerika 1498
- Leonardo da Vinci – Renæssancen 1452-1519
- Martin Luther – teserne, fredløshed, oversættelsen af bibelen 1517
- Grevens Fejde – Skipper Klement 1534-1536
- Reformationen 1536
- Christian den 4 – Hans byggerier, hans krige, hans kvinder 1588-1648
- Frederik den 3 – Københavns belejring, Svenskerkrigene 1658-1659
- Tordenskjold 1690-1730
- Reventlowerne – Stavnsbåndets ophævelse 1700-1850
- Dampmaskinen og jernbanen – industrialiseringen 1769
- Den franske revolution 1789-1799
- Napoleonskrigene 1804-1815
- Grundloven 1849
- Koloniseringen 1763-1914

## **Delmål efter 5. klasse**

Historieundervisningen skal efter femte klassetrin lede frem mod, at eleverne i kraft af de gode historiefortællinger er blevet nysgerrige og forundrede over menneskets fortid. De skal have opnået en oplevelse af, at de selv er såvel historieskabte som historieskabende.

Eleverne skal have en forståelse for kronologi. Denne er opnået gennem arbejdet med og fortællingerne om Danmarks historie fra de ældste tider frem til vor egen tid med relevant inddragelse af Verdenshistorien. Eleverne skal have opnået en forståelse for kampen om magten i samfundet og

dennes betydning for udviklingen. Ligeledes skal de have en forståelse for hvad udvikling af teknologi og de store opdagelsesrejser har betydet i historisk sammenhæng. Begreber som reformation og renæssance og deres betydning for forandringerne og bruddet med middelaldertænkningen skal ligeledes være på plads.

Det centrale for undervisningen må være fortællingen.

## **6.- 9. klasse**

Undervisningen på disse alderstrin er en gennemgang af Danmarkshistorien fra istid til nutid. Eleverne skal nu arbejde mere selvstændigt med perioden. Fortællingen skal stadig indgå i undervisningen, men det er vigtigt, at eleverne bliver fortrolige med læsning af historisk litteratur og gradvist lærer at opstille historiske problemstillinger. I gennemgangen lægges der vægt på en større grad af udblik til omverdenen og til en mere grundig behandling af magtforhold, økonomi, konfliktårsager. En sammenligning af fortidens og nutidens samfundsstrukturer kan danne grundlag for gode samtaler i undervisningen.

### **6. klasse - Fra oldtid til Valdemar Sejr (10.000 f.kr - 1250 e.kr)**

- Istid.
- Stenalder.
- Bronzealder.
- Jernalder.
- Kunst, religion og moseliga.
- Skoven fældes.
- Jernalderlandsbyen.
- Vikingetiden - togter hvorhen/hvorfor?
- Kristendommen kommer til Norden.
- Danmark bliver til.
- Valdemarstiden.
- Udblik til verden : Egypten, Rom, Arabernes verden, Kristendom.

Der kan arbejdes med følgende temaer:  
Penge, penge, penge, Gudetro og Kristendom.

### **7. klasse - fra Finderup til Folkestyre (1250 - 1849)**

- Kampen mellem konge og kirke.
- Landet pantsættes.
- Økonomi og politik - Hansetæderne og Norden.
- Margrethe og Norden.
- Christian d. 2.
- Grevens fejde og reformationen. Hans Tausen.
- Christian d. 4.
- Religionskrig i Europa.
- Sverige som stormagt.
- Enevælden og embedsmandsstyre.
- Struense.
- Bønder og herremænd.
- Landboreformerne.
- Danmark og Napoleon.

- Slaget på Rheden.
- Statsbankerot - tabet af Norge.
- Skolelov.
- Nationalisme og folkestyre.
- Udblik til verden: Verden bliver større, Columbus og det nye kontinent.
- Danmark og kolonierne, slaver. Frihed og revolution - Nordamerika og Frankrig.

Der kan arbejdes med følgende temaer:

Frisk blod udefra - om indvandrere gennem tiderne. Det er nødvendigt at sejle - om handel og søfart gennem tiderne.

## **8. klasse - 1864 til 1945**

- Dybbøl.
- Bønder og husmænd.
- Andelsbevægelsen.
- Industrialisering – arbejderne.
- De politiske partier.
- Parlamentarisme.
- Motorisering og elektrificering.
- ”De brølende tyvere”.
- Krisen i 30'erne.
- Besættelse og befrielse.
- Udblik til verden: Kolonialisme og 1. verdenskrig, fascisme, nazisme, kommunisme.
- Diktaturstaterne, 2. verdenskrig.

Der kan arbejdes med følgende temaer:

Samfundet og energien. Jøderne - et undertrykt folk, der ikke gik til grunde.

## **9. klasse 1945 til i dag**

- Befrielsen
- Marshallhjælp
- Mekanisering af landbruget
- Industrisamfund
- Velfærdssamfundet
- Ungdomsoprør og kvindebevægelsen
- Energiforsyning
- Arbejdsløshed
- Informationssamfundet
- Indvandring
- Danmark i en globaliseret verden

### **Udblik til Verden:**

- Fra stålunion til EU (De europæiske fællesskabers historie)
- Den kolde krig & Atomtruslen
- Sovjetunionens opløsning
- Terror

## Slutmål efter 9. klasse

### Udviklings- og sammenhængsforståelse:

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at:

- gøre rede for begivenheder og argumentere for sammenhænge fra dansk historie og sætte disse i relation til omverdenens historie
- forklare forskellige måder at organisere et samfund på og underbygge med lokale, nationale, nordiske og globale eksempler
- gøre rede for og drøfte sammenhænge mellem produktion, forbrug og ressourcer i forskellige historiske perioder
- forholde sig til eksempler på kulturmøder og kultursammenstød i dansk, europæisk og global sammenhæng

### Kronologisk overblik

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- gøre rede for almindelige betegnelser for tidsepoker og placere dem kronologisk
- karakterisere sammenhænge mellem historiske begivenheder og den tid, som de foregår i
- indgå i diskussion om forandringer i forskellige perioders opfattelser af magt og ret, herunder regulering af forholdet mellem den enkelte og fællesskabet

### Fortolkning og formidling

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- **definere almindelige brugte historiske begreber**
- indkredse historiske emner og temaer og indgå i dialog herom
- formulere relevante spørgsmål til emner og temaer og begrunde mulige løsningsforslag
- søge oplysninger i forskellige fremstillinger og ved hjælp af historiske begreber og metoder at bearbejde disse oplysninger

### Vejledning

Historie er en integreret del af den menneskelige tilværelse, og vi er selv en del af historien. At beskæftige sig med historie er at beskæftige sig med mennesker i tid og rum til alle tider. Det betyder, at fortiden ikke kan ses løsrevet fra nutiden og fra de forventninger, vi nærer til fremtiden.

### Historie- og kulturbevidsthed

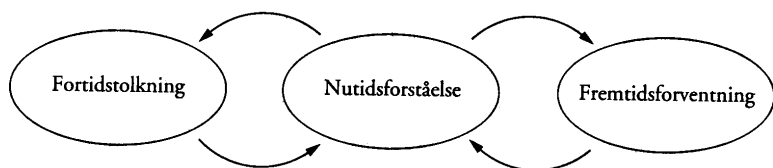
Historiebevidsthed indeholder tre elementer: nutidsforståelse, fortidsfortolkning og fremtidsforventning, og det handler om samspillet mellem disse tre elementer. Når vi vælger at bruge ordet historiebevidsthed, er det et udtryk for, at vi ikke kun betragter historieundervisningen som en slags turistudflugt til fortiden. For den grundtvigske bevægelse var historien den kilde, hvorfra nutidens mennesker skulle forme fremtiden. Vi kan ikke begribe vores nutid uden at forstå vores fortid, og hvis vi ikke kan begribe vores nutid, kan vi ikke have visioner og begrundede forventninger om

fremtiden. At styrke elevernes historiebevidsthed indebærer derfor, at hver af de tre elementer udvikles og nuanceres.

Den tolkning, vi som enkeltpersoner eller som grupper af personer giver fortiden, er påvirket af den forståelse, vi har af nutiden/samtiden og af de problemstillinger, vi er optaget af. Det gælder både nu og i tidligere tider. Når mange tidligere anså vikingerne for at være nogle drabelige karle, som fx kunne klare tyskerne, hænger det sammen med vores nationale forhold til tyskerne i den periode, hvor Danmark havde mistet Sønderjylland. I vore dage forsøger vi at tolke vikingerne på en lidt mere fredelig måde. Vi lægger større vægt på de sider af vikingerne, som beskriver og forklarer deres hverdagsliv og deres samhandel med andre folk i Europa.

Men samspillet vender også den anden vej. Den måde, vi tolker fortiden på, smitter af på vores forståelse af nutiden. Enhver refleksion over menneskenes levevilkår i gamle dage og ændringer i dem vil indvirke på vores syn på tilsvarende forhold i nutiden. Den historiske refleksion vil give vores nutidsforståelse et ekstra perspektiv og dermed nuancere den.

Et tilsvarende samspil finder sted mellem vores nutidsforståelse og vores fremtidsforventning. Hvis vi eksempelvis lægger vægt på en demokratisk livsform og har en positiv holdning til velfærdssamfundet, vil dette indgå i vores forventninger til fremtiden - nemlig at demokratiet og velfærdssamfundet bevares og udbygges. I jo højere grad eleverne bliver bevidste om samspillet mellem historiebevidsthedens tre elementer, og i jo højere grad der kan siges at være sammenhæng og overensstemmelse mellem deres nutidsforståelse, deres fortidstolkning og deres fremtidsforventning, desto bedre kan man tale om, at deres historiebevidsthed er blevet styrket.



Vægtningen af historiebevidsthed har en række konsekvenser for forståelsen af historiefaget og for undervisningens dannelsesmæssige funktioner. Vi betragter historiefaget som et af de bærende fag i dannelsen af demokratisk og social bevidsthed. Til denne dannelse hører, at historiebevidsthedsbegrebet inddrages som noget centralt i undervisningen, og det drejer sig både om elevernes egne og om andres forståelser, tolkninger og forventninger. Undervisningen bør afspejle det demokratiske samfund, og derfor bør den indeholde en samtale mellem forskellige opfattelser af den nutidige, fortidige og fremtidige virkelighed. Det betyder ikke, at alle tolkninger og opfattelser er lige gyldige. Der er visse fagligt begrundede rammer for, hvilke tolkninger og opfattelser der kan fremsættes med gyldighed.

## Identitet

Der kan skelnes mellem individuel og kollektiv identitet.

For den kollektive identitets vedkommende kan der være tale om flere planer:

- Det lokale plan (familien, idrætsklubben).
- Det nationale plan (jyder, danskere).
- Det internationale plan (nordboer, europæere).

At styrke elevernes identitet vil sige at gøre dem bevidste om deres tilhørsforhold, men ikke at påtvinge dem en bestemt identitet. Disse tilhørsforhold er en væsentlig side af historibevidstheden, fordi den måde, vi forstår os selv på, har betydning for og er en del af vores nutidsforståelse, fortidstolkning og fremtidsforventning.

Den historiske fortælling er af afgørende betydning for identitetsdannelsen, fordi den handler om mennesker, der er historieskabte såvel som historieskabende, og derved frembyder oplagte muligheder for indlevelse og identifikation.

Langt de fleste elever, der vokser op i Danmark, skal gøre deres demokratiske indflydelse gældende her i landet. Derfor har Danmarks historie, herunder lokalhistorie, en fremtrædende plads i undervisningen. Men deltagelsen i samfundslivet angår også nordiske, europæiske og verdens- omspændende forhold. Af den grund har ikke-dansk historie sin naturlige plads i undervisningen, både når den kan ses i samspil med forhold og begivenheder i Danmarks historie, og når den kan stå alene.

Historieundervisningens dannelsesmæssige opgave består i at øge elevernes historiebevidsthed og deres forståelse for værdien af at have rod i et folkeligt og demokratisk fællesskab med muligheder for at præge dette.

## **Kronologi**

Vi opfatter vores liv som organiseret i tid. Dette er måden, hvorpå vi skaber orden i vores tilværelse. Begivenheder, forandringer og historiske forløb sættes i relation til hinanden, når vi vil have overblik. Derfor skal undervisningen organiseres i en overvejende kronologisk form, og eftersom vi anser dansk historie som det centrale omdrejningspunkt for elevernes dannelse, fortæller og arbejder vi fortrinsvis med Danmarkshistorien fra de ældste tider til nutiden.

I forbindelse med gennemgangen af Danmarkshistorien bør der i klasseværelset opsættes en tidslinje, der gradvist bygges op. Allerede fra 3. klasse er denne tidslinje et af fundamentene for arbejdet med historiefaget.

## **Geografiske områder**

Mennesket har til enhver tid haft en forskellig forståelse af det samfund, de lever i. Uanset disse forskelle har mennesker i Danmark i vore dage dog en interesse i at forholde sig til begivenheder i fortiden. På mangfoldige måder indgår denne kulturbaggrund i vores nutidsforståelser og fremtidsforventninger.

Det er naturligt, at Danmarks historie står centralt i undervisningen, og at eleverne udvikler deres forståelse af dansk historie og af lokalområdets historie. Der er tale om, at fortidens mennesker har levet og virket under geografiske og klimatiske forhold, der ligner dem, vi kender i dag. De har dannet samfund og etableret fællesskaber, der har været tilpasset lokale forhold.

Det danske samfund eksisterer og udvikler sig imidlertid i samspil med andre stater og andre kulturer, og de fleste større samfundsprocesser og samfundsforhold gennem tiderne skal ses i sammenhæng med andre landes historie. Specielt de nordiske lande er på godt og ondt så nært knyttet til hinanden gennem historien, at der er tale om et kulturfællesskab. Danmark og Norge havde fx rigsfællesskab i en periode indtil 1814. Undervisningen skal afspejle disse forhold.

Arbejdes der fx med baggrunden for gennemførelsen af grundloven i 1849, skal det ses i sammenhæng med, at der havde udviklet sig national-liberale bevægelser i det meste af Europa. Reformationen i Danmark kan ses i sammenhæng med udviklingen i de tyske stater og Romerkirkens økonomiske og politiske interesser i de katolske lande.

Stater og organisationer søger at strukturere deres samarbejde. Målet for dette er eksempelvis at fremme fredelig sameksistens, økonomisk udvikling, humanitær hjælp, fordeling af jordens ressourcer og en begrænsning af forureningen. Derfor er det vigtigt, at det internationale samarbejde indgår i arbejdet med Danmarkshistorien og i historiske temaer. Der skal fx arbejdes med FN, Nato og EU.

Det internationale samarbejde hviler på indsigt i andre kulturer. Derfor skal der i historiefaget også arbejdes med Europas og Verdens historie uden direkte tilknytning til Danmarks historie. Det kan således være af betydning, at der arbejdes med fx kolonitiden for at forstå situationen i Afrika i dag, og det kan være nødvendigt at få indsigt i Kinas historie for at forstå de samfundsproblemer, som Kina har, og som kan få betydning for hele verden.

### **Historiefagets særlige aktiviteter**

Den historiske fortælling.

Museers og undervisningscentres udstillinger.

Rekonstruktioner af historiske redskaber og situationer.

Disse formidlingsformer er af særlig betydning for historiefaget og samtidig erkendelsesformer. De har hver deres sprog og har ganske særlig betydning, fordi eleven i alle tre tilfælde både kan være afsender og modtager af et budskab.

Eleven kan være den, der skaber en historisk fortælling. Og eleven kan være den, der lytter til lærerens eller andre elevers fortælling.

Eleven kan være museumsgæst, som modtager museets budskab om historiske begivenheder og samfundsforhold.

Eleven kan være den, der søger at rekonstruere historiske genstande og afprøver dem, eller som sammen med andre skaber historiske situationer. Og eleven kan iagttage historiske rekonstruktioner eller situationer, som giver indsigt i andres fortolkning af fortiden, forståelse af nutiden eller forestillinger om fremtiden.

### **Den historiske fortælling**

Den historiske fortælling er en vigtig måde at opnå erkendelse på. Indlevelse og kreativ tænkning bærer den historiske fortælling frem. Valget af begivenheder, og den måde de sammenkædes på, er udtryk for en tolkning af historien. Fortællingen baseres på indsigt i det historiske indhold, indlevelsessevne, fantasi og en interesse i at give fortællingen mening.

Det er et særkende ved den historiske fortælling at:

- Den bygger på faglig indsigt i historien.
- Den har et kronologisk forløb, hvor fortælleren har valgt en begyndelse, et forløb og en afslutning, som samler beskrivelser og forklaringer.
- Dens personer giver udtryk for følelser, behov og værdier gennem deres tanker og handlinger og deres indbyrdes relationer.
- Fortælleren har et engagement og en interesse, som sætter sig igennem i fortællingen.
- Den har som mål at skabe mening og betydning hos tilhøreren.
- Fortællingen skal munde ud i en samtale.

Overleverede nedskrevne fortællinger kan med fordel inddrages i undervisningen, men det skal blive tydeligt for eleverne, at de enten giver særlige tidstypiske forklaringer, eller at fortælleren har haft et sigte med at give netop disse forklaringer. Fx havde Saxos fortællinger til formål at styrke kongemagten, og mange fortællinger om det ældste Danmark fik en renæssance efter 1800-tallet.

Læreren kan skabe en historisk fortælling, som engagerer eleverne. Han har i forvejen valgt de begivenheder, der skal indgå i fortællingen, og han har planlagt forløbet.

Eleverne kan enkeltvis eller i grupper skabe historiske fortællinger. De kan ved lærerens hjælp undersøge begivenheder og forløb og bearbejde disse til egne tolkninger.

Nedenstående et uddrag af en historisk fortælling og er formuleret af en elev på 8. klassetrin. Det er en del af et svar på problemstillingen: Hvorfor blev den almindelige tysker nazist, og hvorfor var tyskerne ikke kritiske over for Hitlers propaganda? Arbejdet med denne problemstilling udsprang af

elevens undren over, at Hitler havde så let ved at få tag i den tyske befolkning.

Fortællingen er et eksempel på elevproducerede fortællinger.

" I 1936 var Herr og Frau Bötz på vej hen for at høre en af Hitlers taler. De var to ganske almindelige mennesker i Tyskland og havde egentlig aldrig brudt sig om Hitler. De syntes, der foregik mange voldsomme og uforståelige ting omkring hans person, og de syntes ikke, han lignede en rigtig statsmand. Men for et par måneder siden var Herr Bötz blevet arbejdsløs. Nu havde han god tid, selv om alting var blevet svært. Nu ville han gerne høre en af Hitlers taler. Det var jo ganske fantastisk, hvad denne mand havde gjort for at skaffe folk i arbejde.

Der var utrolig mange mennesker til stede på den store plads foran rådhuset, og overalt hang der bannere og store plakater af Hitler. Stemningen var høj, og alle lod sig rive med af talen. Herr og Frau Bötz forstod ikke alt, hvad han sagde, og syntes det var lidt mærkeligt, at jøderne fik skyld for så mange ulykker. Men talen var god, og snart stod de sammen med alle andre og råbte "Heil Hitler" . De følte, at hvis nogen kunne bringe Tyskland fremad og skaffe arbejde til alle, måtte det være Hitler. Næste dag meldte Herr og Frau Bötz sig ind i partiet..... "

Fortællingen har andre fremtrædelsesformer end den skriftlige og mundtlige fortælling, og der er rige muligheder for funktionelt tværfagligt samarbejde med de praktisk-musiske fag. Alle fremtrædelsesformer, som kan illustrere et kronologisk forløb, får betydning, fx drama, tegneserie, dukkespil og sang.

## **Museer og undervisningscentre**

De historiske museer og centre i Odense og omegn giver gode muligheder for oplevelser, der kan bearbejdes i historieundervisningen. Her kan eleverne se originale genstande fra fortiden på nært hold.

Den forhistoriske tid og arkæologiske fund er repræsenteret på museer og centre i Odense og omegn.

En udstilling er at betragte som ethvert andet undervisningsmateriale, og derfor må lærer og elever have dannet sig forestillinger om, hvordan udstillingen skal indgå i undervisningen.

Museer og deres samlinger kan anvendes på mangfoldige måder i undervisningen. Der fx kan produceres historiske fortællinger, som er inspireret af udstillingen, eller som inddrager dele af udstillingen. Der kan endvidere arbejdes med rekonstruktioner.

## **Rekonstruktion af historiske redskaber og situationer**

Eleverne er vænnet til, at de fleste ting, de omgiver sig med, er købt færdigt. Det gælder fx tøj, ting til boligen, mad, legetøj. Før og nu har mennesker i andre kulturer fremstillet mange produkter selv. Arbejder klassen med et emne om livet på landet i 1700-tallet, er det vigtigt, at eleverne forstår, at datidens mennesker især om vinteren fremstillede det meste af deres tøj og mange af de redskaber, der brugtes i hjemmet.

Eleverne kan bl.a. eksperimentere med at karte og spinde uld og snitte skeer eller legetøj i træ, og de kan tillave og smage mad, som man spiste dengang. Ved at rekonstruere produktionsprocesser kan elever erkende, at pølser og frosne kyllinger ikke blot ligger i butikkerne, men at de er et resultat af en proces. Fremstillingsprocessen er på mange måder anderledes i dag, men det er en proces, som det enkelte menneske stadig selv kan gennemføre.

Redskaber af jern, ben eller træ har været tilpasset særlige formål. De fremstilles måske ikke længere, og eleverne kan erfare, at behov og samfundsmæssig udvikling indvirker på hinanden. Der er tale om både kontinuitet og forandring. Smørkernen af træ er gået af brug, mens den særlige nordiske kniv stadig anvendes, fremstilles og udvikles.

Når eleverne rekonstruerer redskaber og arbejdsprocesser, kan de identificere sig med fortidens mennesker, som fremstillede lignende ting. De har mulighed for at se deres tilværelse og alt, hvad de omgiver sig med, i et historisk perspektiv. I en alsidig og differentieret undervisning har disse aktiviteter betydning på alle klassetrin. Når eleverne skal rekonstruere en historisk situation, er det ikke givet, at der altid skal lægges vægt på at genskabe redskaber eller produkter på samme måde, som man gjorde i fortiden.

Længere historiske udviklingsforløb kan med fordel rekonstrueres i et procesorienteret forløb. Arbejder klassen med vikingetiden, kan eleverne lave en model af Hedeby enten på en planche eller som en rumlig model bygget op af papmache på en plade af krydsfiner. Efterhånden som eleverne får indsigt i flere og flere indholdsområder, bygges der videre på modellen. Havnen udbygges, og der placeres små skibe. Håndværkerne får deres huse og værksteder. Mennesker og dyr placeres efterhånden på modellen. På den måde er der mulighed for, at modellen får sit eget indre liv og kan indgå i andre fags aktiviteter.

## **Oversigt over mulige museer og udstillingscentre**

- 1) **Hollufgård** med åbne magasiner over arkæologiske fund på Fyn. Museet har skiftende udstillinger, der kan indgå i undervisningen
- 2) **Bymuseet Møntergården** består af huse fra 1500-tallet til i dag. Udstillinger om Odense i vikingetid og middelalder. Interiør fra 1600- og 1700-tallet. Fotos og film fra midten af forrige århundrede og frem til 1970-erne. Magasiner med genstande fra dagliglivet i middelalderen til i dag.
- 3) **Hollufgård** har et enkelt rekonstrueret bronzealderhus.
- 4) **Dansk Pressemuseum** viser den tryktes presse gennem tre hundrede år.
- 5) **Tidens Samling** har skiftende udstillinger og effekter fra forrige århundrede til i dag.
- 6) **Den Fynske Landsby** er frilandsmuseum med ca. 20 landbygninger fra 1700- og 1800-tallet. I landsbyen er der skiftende værkstedsaktiviteter. Der findes en lang række undervisningsmaterialer på skolens bibliotek. Husene kunne danne ramme om elev- og lærerproducerede historiske fortællinger. Museet tilbyder afvikling af emne eller temadage. En del af de historiske rekonstruktionsmuligheder kan ligeledes afvikles her.
- 7) **Fyns Kunstmuseum** tilbyder omvisninger og undervisningstilbud med udgangspunkt i museets malerisamling.
- 8) **Lokalarkiverne** kan bruges af både elever og lærere til udlån af materialer. Men alle de små lokalarkiver drives af frivillige, så åbningstider er meget forskellige. Skolens bibliotek har en oversigt over de forskellige arkiver.
- 9) **Jernalderlandsbyen i Næsby** kan besøges efter aftale. Der er ofte lang ventetid på besøg, der indeholder længerevarende ophold.
- 10) **Odense i middelalderen** kan med fordel ses via turslag i " Guide til Odense i middelalderen ". De forskellige klostre kan dog kun besøges udefra. Alle museerne har skiftende undervisningstilbud i en særskilt folder udsendt til skolerne hvert halvår.
- 11) **Sct Knuds kirke** og kælder, hvor man kan bestille rundvisning.

## **Historiefagets undervisningsmaterialer**

Undervisningen i faget er i sit udgangspunkt problemorienteret og omfatter brede kundskabsområder. Det betyder, at det ikke blot er læreren, men også eleverne, der skal have adgang til fagets undervisningsmaterialer. Eleverne får brug for på egen hånd og i samråd med læreren at kunne vælge og indsamle egnede materialer.

Både læreren og eleverne bearbejder de informationer, der er skaffet til veje, og resultaterne formidles. Derfor skal også eleverne have adgang til de nødvendige arbejdsredskaber, og de skal lære, hvordan de anvender disse hjælpemidler.

I løbet af undervisningen frembringer eleverne ofte materialer og produkter, som bruges i det videre undervisningsforløb, og som fremlægges og forklares for andre. Disse materialer er udtryk for elevernes fortolkning af fx et historisk emne, og de indgår i undervisningen sammen med andre materialer. Museerne er en vigtig informationskilde til viden om fortiden, og endelig er hele det omgivende samfund og naturen en kilde til information om historiske begivenheder og samfundsforhold.

## **Informationsmaterialer**

### **Bøger**

I historieundervisningen anvendes emne- eller temabøger, som behandler afgrænsede områder af historien. Lærebogssystemer kan være opbygget kronologisk eller tematisk.

Den kronologiske lærebog er udgangspunktet i historie fra 3.- 8. klasse. Udgangspunktet for historie i 9. klasse er temalæsning. Der arbejdes dog også med temaer på 6. - 8. klasse.

Det er af betydning, at bøgernes indhold giver mulighed for både indlevelse, analyse og vurdering på en sådan måde, at der appelleres til elevernes fantasi og kreative tænkning, og der ansøres til formulering og undersøgelse af problemstillinger.

En del materiale indeholder opgaver af forskellig art. De opgaver, der indgår i undervisningen, må ikke udelukkende være kontrolspørgsmål til bogens tekst. Opgaveformer, der stiller åbne spørgsmål, appellerer i højere grad til elevernes forestillingsevne og skabende aktivitet - både på det intellektuelle og det praktisk-musiske plan.

Nogle lærebøger inddrager fiktion, som ofte findes i særlige afsnit eller i særskilte hæfter. Ved at anvende disse historiske fortællinger er der mulighed for, at eleverne indlever sig i stoffet gennem identifikation med fortællingens personer, og at der i tilknytning til fortællingen stilles åbne spørgsmål til eleven.

Opslagsbøger og håndbøger inddrages, når det er relevant for arbejdet med emne og temaer. Bøger med årstalslister er af betydning for hurtigt at kunne orientere sig i en historisk periode. Historiske kort og atlas giver en visuel opfattelse af forskellige tiders bebyggelsesstruktur, statsdannelser, grænser og afstande.

### **Lyd og billeder**

Et varieret udbud af materialer, der indeholder lyd og billeder, er en af forudsætningerne for en undervisning, der engagerer eleverne. For mange elever med læsevanskeligheder er det i øvrigt nødvendigt at kunne tilegne sig historiske kundskaber gennem lyd og billeder. Lydbånd, som er beregnet til undervisning, eller radioprogrammer med afgrænsede historiske emner, kan give eleverne indsigt og oplevelser. Formidling af historiske begivenheder og situationer, reportager, debatprogrammer eller oplæsning af historiske fortællinger kan styrke elevernes fantasi. Eleverne kanne danne indre billeder, mens de lytter.

Videoprogrammer, film og dias giver muligheder for at synliggøre de spor, fortiden har sat. Gennem billedmediet kan genstande og begivenheder fra fortiden bringes ind i undervisningen og opleves som nærværende, det gælder fx bygninger, mindesmærker, malerier, skulpturer, redskaber, beklædning eller spor, som ses i kulturlandskabet. Virkeligheden bør foretrækkes, men ofte ligger det ikke inden for mulighedernes grænser. Historiske begivenheder og samfundsforhold bearbejdes i videoprogrammer og film. Der kan være tale om analyser eller rekonstruktioner af historiske begivenheder eller en mere dokumentarisk tilgang, hvor der bl.a. indgår sekvenser af originale filmoptagelser, som sættes ind i en historisk sammenhæng.

### **Informationsteknologi**

Databaser, cd-rom og nationale og internationale netværk er informationsgivende medier, som kan sikre elever og lærere hurtige og opdaterede informationer. Udbuddet af informationer vil fremover blive så omfattende, at det vil stille store krav til lærere og elever at finde frem til de informationer, der er relevante for det emne eller tema, der arbejdes med.

Store offentlige databaser indeholder kolossale mængder af originalt materiale, som eleverne skal kunne finde vej igennem og kunne strukturere. Andre databaser indeholder bearbejdede data til undervisningsbrug, og her er mulighed for at inddrage både lyd og videosekvenser. Den type databaser må underkastes den samme kritiske vurdering som samlede historiske fremstillinger i bogform.

## **Andre materialer**

Materialer fra det omgivende samfund kan hentes ind i skolen og med fordel anvendes i historieundervisningen.

Skønlitterære bøger, film og tegneserier omhandler ofte historiske personer, som har været deltagere i afgrænsede begivenhedsforløb, eller fiktive personer, som forfatteren har placeret i en kendt historisk sammenhæng.

En del af disse fiktionsprægede materialer har som mål at åbne for indsigt i fortiden, for at mennesker bedre kan forstå deres tilværelse, mens andre materialer først og fremmest har underholdningsmæssig værdi. Det er oplagt at anvende den første type i historieundervisningen; men underholdningsgenren bør ikke forbigås. Eleverne stifter bekendtskab med denne genre i deres hverdag i form af fx tegneserier og film. Det er oplagt, at lærere og elever i historieundervisningen bearbejder påstande og fordomme, som stammer fra disse materialer og sætter dem ind i en historisk sammenhæng.

Erindringer, som er nedskrevet i bøger, indtalt på bånd eller fortalt direkte til eleverne, kan give indsigt i kendte og ukendte menneskers tolkning af egen tilværelse. Gennem erindringer får eleverne indblik i historiske begivenheder eller hverdagsforhold, som er set med en samtidig persons øjne. Et historisk emne eller tema får derved liv, og erindringer kan sammenholdes med andre informationer om den tids samfundsudvikling.

Aviser og tidsskrifter kan indgå i undervisningen. Artikler kan være et relevant udgangspunkt for at arbejde med den historiske baggrund for aktuelle begivenheder og samfundsforhold i Danmark og hele verden. Til inspiration for undervisningen er det vigtigt at inddrage den danske kultur i form af sange og kunst til belysning af forskellige tiders opfattelse af historiske begivenheder.

## **Materialer i form af arbejdsredskaber**

Under bearbejdning og formidling af indsamlede informationer er der brug for hjælpemidler og redskaber af forskellig art. Både lærer og elever bruger i varieret grad båndoptager, videoafspiller og optageudstyr, overhead og kopimaskine. En differentieret og problemorienteret historieundervisning lægger op til, at elever på forskellige måder kan arbejde med undervisningens indhold.

Praktisk-musiske aktiviteter i historieundervisningen kræver materialer af meget forskellig karakter. Computeren indgår i bearbejdningen og formidlingen af historieundervisningens indhold som et nødvendigt arbejdsredskab. Det sker især i forbindelse med tekstbehandling, strukturering af indsamlede data, arbejde med cd-rom og simuleringsprogrammer, interaktiv video og kommunikation gennem modem og netværk.

## **Elevfremstillede materialer og produkter**

Materialer og produkter, der er fremstillet af elever, er vigtige undervisningsmaterialer i en historieundervisning, der inddrager eleverne i hele arbejdsprocessen, dvs. valg af indhold, problemformulering, indsamling af informationsmateriale, bearbejdning og formidling. Der kan være tale om rekonstruktioner og håndværksmæssige udtryk, rekonstruerede historiske miljøer, plancher, interviews, historiske fortællinger, dramaer, tegneserier, videoptagelser mv. Alle disse produkter er mere end slutprodukter. Andre elever forholder sig til dem i undervisningssituationen, og de kan indgå i et fagligt eller tværfagligt forløb på et senere tidspunkt.